

Povijesni razvoj Neprofinih organizacija

Prof.dr.sc Zdenko Klepić

1.3. POVIJESNI RAZVOJ NEPROFITNIH ORGANIZACIJA

- Institut civilno društvo poznavali su još stari Grci (politike koinona) i Rimljani (societas civilis).
- Po njihovom poimanju bilo je to političko društvo u kojem su aktivni građani sudjelovali u oblikovanju politike.
- Vremenom izraz civilno društvo je poprimao različita značenja sukladno porecima u okviru kojih je postojalo.
- U pojedinim razdobljima dolazi do iskrivljenog tumačenja izraza poistovjećujući ga s načinom na koji vladari vladaju ljudima, pod kojim uvjetima i tko su ti vladari.

- U 18. stoljeću dolazi do preokreta,
- civilno društvo se prepoznaje kao institut koji je tu da štiti i podučava građane kako se efikasno zaštititi od negativnih uplitanja države.
- U 18.-om i 19.-om stoljeću termin se promatra u okviru aktualnih društvenih promjena.
- U tom razdoblju izraz civilno se poistovjećuje sa uljuđeno, kultivirano.

ALEXIS DE TOCQUEVILLE

- Jedan od autora iz tog vremena Alexis de Tocqueville,
- U svom djelu "O demokraciji u Americi" opisuje civilno društvo

kroz duh zajedništva koji je vladao u američkom društvu tog vremena, a očitovao se kroz supostojanje brojnih udruga, organizacija i sveprisutnog volonterstva.

U LATINSKOJ AMERICI

- Antonio Gramsci opisuje civilno društvo kao socijalnu interakciju institucija i organizacija kulturne tematike između države i tržišta.

NOVIJA POVIJEST

- Novija povijest i detaljnija istraživanja dovode do daljnjeg razvoja ovog pojma,
- Dolazi do preuveličavanja njegove uloge kao ključnog faktora u rješavanju aktualnih društvenih problema.
- Na institut civilnog društva se gledalo kao na:
 - pomodarstvo građana,
 - utopijsku ideju pojedinih demokracija,
 - lijek za previše zaštitnički raspoloženu državu i slično.

5/2/2015

prof. dr. sc. Zdenko Klepić – Menadžment
neprofitnih organizacija

- Od kraja 1980.-ih naovamo u definiranju ovog pojma naglašava se sloboda udruživanja, samoorganizacija slobodnih građana, socijalni kapital i socijalna povezanost.
- Pokušaj da se civilnost izjednači s moralnošću, poštenjem, poštivanjem,... su odbačene kao neumjesne, **a civilnim vrlinama se smatra aktivno i odgovorno građanstvo.**

NEPROFITNE ORGANIZACIJE I DRŽAVA

- Organizacije civilnog društva nazivaju se dobrovoljnim, neovisnim, neprofitnim, nevladinim ili trećim sektorom.
- Svaki od tih naziva ističe jedan aspekt tih organizacija.
- U svijetu se govori o NGO (nongovernmental) sektoru,
- nevladin sektor ne znači apsolutnu nepovezanost vlade i NPO jer vlada ulaže sredstva u rad neprofitnog sektora, no to ne utječe ili ne bi trebalo na aktivnosti same organizacije.
- Organizacije civilnog društva zapravo surađuju s vladom i u idealnim uvjetima postižu da ona odgovorno ispunjava svoja obećanja.

- Institucije civilnog društva pronalazimo u demokratskim zemljama utemeljenim na vladavini prava, s razvijenim tržišnim gospodarstvom.
- Ponekad se na civilno društvo gleda kao na opoziciju aktualnoj vlasti i funkcija watch dog-a (psa čuvara) ili se u javnosti percipira kao negativna, no evidentno je da civilno društvo igra važnu ulogu osobito u zemljama mlade demokracije.
- Organizacije civilnog društva usko se vezuju uz modernu socijalnu državu
- **Socijalna država - država koja svojim aktivnostima djeluje u smjeru osiguravanja socijalnog minimuma svim svojim građanima, kao i pružanja drugih vrsta pomoći onima koji si je ne mogu omogućiti sami.**
- S obzirom da dobar dio programa socijalne države počiva na inicijativama upravo organizacija civilnog društva, njihova važnost za funkcioniranje države je neupitna.

NAČELO SUPSIDIJARNOSTI

- Jedno od važnih načela na kojima se temelje suvremena društva je načelo supsidijarnosti
- Načelo supsidijarnosti - aktualni problemi trebaju se rješavati tamo gdje nastaju, na najnižoj razini, a tek ako ta niža socijalna jedinica nije u mogućnosti sa svojim resursima riješiti problem, onda se obraća većoj distanci.
- Najefikasniji način za postizanje napora je kroz udruživanje s drugim građanima sličnih ili istih interesa.
- I tako dolazimo do pojma civilnog društva ili civilne participacije u javnim aktivnostima koje razdvajamo od političke participacije koja pak podrazumijeva članstvo u političkim strankama.

- Dva osnovna organizacijska oblika civilnog društva su zaklade i udruge.
- U suvremenom društvu utemeljen je i institut društvene odgovornosti gospodarstva kao još jedan od oblika potpomaganja civilnog društva.
- Ovaj institut poznat je od ranije, ali u suvremenom društvu uzima maha pod utjecajem pozitivnih poticaja od strane države kroz razne beneficije, a i kao dobar marketinški potez.

Politika trećeg puta

- Kroz razvoj suvremenog društva, a u okviru njega i civilnoga, razvila se i ideja o politici trećeg puta.
- Naglašena je važnost trećeg ili neprofitnog sektora, tj. organizacija civilnog društva.
- Britanski sociolog Anthony Giddens potaknuo je rasprava o toj temi ističući kako su političke ideje izgubile elan i nadahnuće i da je socijalnoj državi potrebno dati nova krila i to ona civilnog sektora.
- Politika trećeg puta podrazumijeva društvo sa aktivnim građanstvom (active citizenship) .

RAZVOJ MODERNIH NEPROFITNIH ORGANIZACIJA

- Premda su humanitarne, edukativne i religijske organizacije (kao što je Rimsko Katolička Crkva) stare tisućama godina a neke u Sjedinjenim Američkim Državama (kao što je Harvard Koležij) utemeljene u kolonijalno vrijeme, koncept „neprofitnih organizacija“ kao unificirani koherentni sektor datira unazad samo od 70-tih godina prošlog stoljeća.
- Preko 90% postojećih neprofitnih organizacija koje egzistiraju kreirane su od 1950 godine.
- Širom svijeta, mnoge nevladine organizacije su počele sa radom u prošlih trideset godina. Neprofitne i nevladine organizacije su najbrže rastući tipovi organizacija u svijetu.

GENERACIJE NEPROFITNIH ORGANIZACIJA PREMA KORTENU

- Prva generacija
- podrazumijeva tipičnu nevladinu organizaciju koja **se fokusira na pomoć i socijalnu brigu te distribuira usluge direktno korisnicima,**
- Primjeri su: distribucija hrane, izgradnja skloništa, pružanje zdravstvene pomoći itd.

DRUGA GENERACIJA

- obuhvaća nevladine organizacije koje se orijentiraju na **male akcije lokalnog razvoja, koje podrazumijevaju izgradnju kapaciteta lokalnih zajednica da zadovolje svoje potrebe kroz lokalne akcije**, oslanjajući se na svoje kapacitete.

TREĆA GENERACIJA

- Naziva je „**održivi razvoj sustava**“.
- U ovoj fazi nevladine organizacije pokušavaju da unaprijede promjene politika i institucija na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodno razini.
- One prevazilaze svoju ulogu osiguravanja operativnih usluga, te prelaze na ulogu katalizatora.
- Nevladine organizacije se počinju razvijati od nevladinih organizacija za humanitarnu pomoć prema nevladinim organizacijama za razvoj.

NEPROFITNE ORGANIZACIJE I SOCIJALNO PODUZETNIŠTVO

- U posljednje vrijeme sve više je nevladinih organizacija koje su prihvatile koncept socijalnog poduzetništva, **koje podrazumijeva poslovne pothvate potaknute misijom koje provode organizacije civilnog društva.**
- Cilj projekta socijalnog poduzetništva je povećati financijsku održivost organizacija civilnog društva stvaranjem nevezanih izvora prihoda i istodobnim povećanjem učinaka misije organizacije.

NEPROFITNE ORGANIZACIJE U BIVŠOJ SFRJ

- U bivšoj (SFRJ) zbog jednopartijskog sustava i socijalističkog uređenja zemlje
- pravni i politički okvir države nije omogućavao slobodno razvijanje institucija civilnog društva,
- republike bivše države nakon osamostaljenja ušle bez jasne predodžbe o važnosti, a samim time i predodžbe o značenju nevladinih organizacija koje djeluju za opće dobro.
- bitno usporilo razvoj i djelovanje NGO sektora kako na prostoru Bosne i Hercegovine tako i Hrvatske i drugih dijelova bivše države.

NEPROFITNE ORGANIZACIJE U BIH

TIJEKOM RATA I NAKON RATA

- nastao je veliki broj NPO koje su imale i imaju važnu ulogu pored humanitarne i razvojne i u demokratizaciji zemlje
- Veliki broj ovih NPO je imao značajnu pomoć izvana od raznih vladinih i nevladinih organizacija te raznih međunarodnih institucija, koje su na taj način pokušavale održavati mir, provoditi sporazume koji su potpisivale zaraćene strane, održavati povratak, itd. također su preko različitih nevladinih organizacija koje su financirale izvana provedeni različiti ciljevi različitih interesnih grupa iz svijeta, a njihovim ciljevima i aktivnostima bi se trebale baviti različite državne službe i institucije.
- Brojne organizacije su prestankom rata ili učvršćivanjem mira prestale dobivati stranu pomoć, te su zbog nemogućnosti financiranja svojih aktivnosti prestale djelovati.

ZAKLJUČCI 1

- u našoj državi ali i cijeloj regiji znatno zaostaje u mnogim aspektima i elementima razvijenog i zdravog civilnog društva, počevši od:
 - uređenosti pravnog okvira (zakonska regulativa nije adekvatna),
 - prevladavajućih političkih stavova i odnosa institucija državne vlasti prema mjestu i ulozi nevladinog sektora u izgradnji demokratskog društva,
 - dostignutog stupnja stručne osposobljenosti aktivista i lidera civilnog društva,
 - raspoloživih izvora financiranja i dr.
- Poseban problem predstavlja:
 - neriješena politička situacija u državi ali i regiji,
 - neriješena nacionalna pitanja, te niz problema koji iz toga proizlaze, te se većina članova određene zajednice okuplja i homogenizira oko pitanja koja smatraju svojim vitalnim nacionalnim pitanjima, a sva druga pitanja su im drugog reda.

ZAKLJUČCI 2

- NPO još uvijek nisu dovoljno osposobljene za ispunjavanje svoje misije, jer se susreću sa različitim problemima.
- Vlasti ne prepoznaju nevladine organizacije kao partnere, nema dovoljno međusektorske suradnje, a nedovoljna je suradnja i protok informacija između organizacija čemu u budućnosti treba posvetiti veću pozornost.
- S obzirom na ulogu i značaj koje nevladine organizacije imaju u razvoju i demokratizaciji društva, potrebno je njegovati ovaj nevladin sektor i posvetiti pozornost njegovom daljnjem razvoju održivosti.
- U planiranju proračuna lokalnih uprava, planiranje potpore nevladinom sektoru zahtijeva posebnu pozornost, kako bi se osigurala adekvatna potpora za nevladine organizacije koje će svojim aktivnostima doprinijeti rješavanju određenih prioritetnih problema u lokalnoj zajednici.

KRAJ DIJELA “POVIJESNI RAZVOJ NEPROFITNIH ORGANIZACIJA”

5/2/2015

